

**ԽՏԱՂԸ ՈՐՊԵՍ ԿՐՏՄԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՄԻՋՈՑ**

Ամայա Սահակյան

«Ռ-ոսլին» արվեստի և հումանիտար գիտությունների ակադեմիա
Ընդունված է տպագրության, 20.06.2023

Անիտիագիր. Խաղի էության և նշանակության մասին գոյություն ունեն տարբեր տեսություններ: Խաղը երեխային հնարավորություն է ընձեռում ստեղծագործելու, երևակայելու, սովորելու, համագործակցելու և, իհարկե, զարգանալու: Տարրական դպրոցում հնարավոր է շատ ուսումնա-դաստիարակչական խնդիրներ լուծել խաղի միջոցով: Խաղը բացահայտում է երեխայի անհատական ընդունակությունները, կարողությունները, նպաստում է երեխայի անձի զարգացմանը:

Հմնաբաներ. խաղ, ստեղծագործական կարողություններ, ուսուցում, ակտիվություն, դաստիարակություն, զարգացում, երևակայություն:

Խաղը նախադպրոցական երեխայի հիմնական գործունեության ձևերից է: Այժմ դպրոց հաճախում են 5,6-6 տարեկան երեխաները: Այդ շրջանը կրտսեր դպրոցականի համար հոգեկան նորագոյացությունների շրջան է. խաղային գործունեությանը գալիս է փոխարինելու ուսումնական գործունեությունը: Սկզբնական շրջանում բավական բարդ է երեխայի համար կտրվել խաղերից, հարմարվել դպրոցի կարգ ու կանոնին, ուսուցչի պահանջներին, միջանձնային հարաբերություններին, ուսուցման գործընթացին:

Այս խնդիրը լուծելու համար առաջարկում ենք կրտսեր դպրոցականի ուսուցման գործընթացում առավել շատ կիրառել խաղային տեխնոլոգիան, որն ավելի արդյունավետ և հետաքրքիր կդարձնի ուսուցման գործընթացը: Խաղը երեխային հնարավորություն է ընձեռում ստեղծագործելու, երևակայելու, սովորելու, համագործակցելու և, իհարկե, զարգանալու: Տարրական դպրոցում հնարավոր է շատ ուսումնա-դաստիարակչական խնդիրներ լուծել խաղի միջոցով:

Խաղի էության և նշանակության մասին գոյություն ունեն տարբեր տեսություններ: Խաղի հիմնահարցը դիտարկվել է շատ մանկավարժների, հոգեբանների աշխատություններում (Լ.Ս. Վիգոտսկի, Ա.Ն. Լեոնտև, Դ.Բ. Էլկոնինին, Ա.Վ. Չապորոժեց, Ս.Լ. Ռուբինշտեյն և այլք):

Իր ուսումնասիրություններում Լ.Ս Վիգոտսկին գրում է. «Խաղի էությունն այն է, որ այն հենց ցանկությունների իրականացումն է, բայց ոչ անհատական ցանկությունների այլ ընդհանրացված ազդեցությունների» [5, էջ 64]: Նախադպրոցական տարիքում երեխաները ունեն տարբեր կարիքներ և պահանջմունքներ, և խաղը երեխայի կյանքում կարևոր նշանակություն ունի նրա ներդաշնակ զարգացման համար:

Ինչպես նշում է Դ.Բ. Էլկոնինը. «Խաղը գիտական հետազոտությունների առարկա դառնալուց շատ առաջ լայնորեն կիրառվում էր որպես երեխաների դաստիարակության կարևորագույն միջոց» [6, էջ 317]:

Խաղի ուսուցանող, դաստիարակող, զարգացնող նշանակության մասին խոսել են նաև հայ մեծ մտավորականները, գրողները, մանկավարժները, հոգեբանները:

Հայ նոր մանկավարժության հիմնադիր, լուսավորիչ-մանկավարժ Խ. Աբովյանը, իր «Պարապ վախտի խաղալիք» աշխատության մեջ ընդգծում է հետաքրքիր գրույցների, պատմությունների արժեքը երեխաներին դաստիարակելու, զարգացնելու, ուրախություն պատճառելու գործում: «Պարապ վախտի խաղալիք» խորագիրը տալով ժողովածուին՝ Խ.Աբովյանը ցանկացել է, որ մարդը պարապ ժամանակ զբաղվի ընթերցանությամբ և ինչպես ինքն է նշում՝ «գրածս բանս ամեն մարդ հասկանա էնդուր համար աշխարհաբար գրեցի» [1, էջ 8]: Խ. Աբովյանը շատ լավ տիրապետում էր գրաբարին, սակայն այդ ժամանակաշրջանում ոչ բոլորին էր հասու գրաբարը՝ այն անմատչելի էր, անհասկանալի, անգործածելի մեծամասնության համար:

«Պատմություն Տիգրանի մասին կամ բարոյական խրատներ հայ մանուկների համար» մանկավարժական վեպը, «Նախաշավիղ»-ը, տարբեր հոդվածները, գրական ստեղծագործությունները հիմք հանդիսացան հայ նոր մանկավարժության գիտական հիմքերի համար: Խ.Աբովյանը մշակեց դասավանդման նոր, առաջադեմ համակարգ: Նա իր աշխատություններում բացահայտում էր երեխաների դաստիարակություն, կրթության, զարգացման իր տեսլականը: Խ. Աբովյանի փոքրիկ հերոսներ՝ Ստեփանի, Եղիսաբեթի, Վարդանի հետաքրքրասիրությունը, տրամաբանությունը, մտածելու ընդունակությունը ձևավորվել են մեծերի պատմությունների, գրույցների, տարբեր խաղերի ներգործության շնորհիվ: Նրա մեծ ցանկությունն էր հայկական գավառական դպրոցը հասցնել եվրոպական մակարդակի միևնույն ժամանակ պահպանելով ազգայինը, հայկականը: Խ.Աբովյանը հատկապես բարձր է գնահատում մանկական խաղերի դերն ու նշանակությունը երեխաների կյանքում: Գնահատել և հարգել երեխային, խաղի միջոցով դաստիարակել հայրենասիրություն, նշարտասիրություն, ազնվություն, համեստություն, աշխատասիրություն: Մեծ լուսավորիչը իր առաջ քաշած առաջադեմ գաղափարները հաջողությամբ կիրառեց իր դեկավարած դպրոցներում:

Հայ մանկավարժական մտքի ամենախոշոր ներկայացուցիչներից Ղ. Աղայանը ողջ կյանքը նվիրել է մատաղ սերնդի կրթությանն ու դաստիարակությանը: Նա իր աշխատություններում շատ կարևորում էր աշխատանքային դաստիարակությունը: Ղ.Աղայանը իր աշխատություններում լրջորեն անդրադարձել է երեխայի խաղի կարևորության հիմնահարցին: Նա իր դասագրքերում մեծ տեղ էր հատկացնում մանկական բանաստեղծություններին, պատմվածքներին, առակներին և հեքիաթներին: Նա գտնում էր, որ երեխաների զարգացման ամենալավ միջոցներից է՝ խաղը. խաղերն ուրախություն, բավականություն են պատճառում երեխաներին:

Ղ. Աղայանը գտնում է, որ երեխաներին հրապուրում է շրջապատողների գործունեությունը, և նրանք ցանկանում են իրենց խաղերում վերարտադրել այն: Սկզբնական շրջանում դրանք պարզ խաղային գործողություններ են: Աստիճանաբար խաղերը դառնում են նպատակաուղղված և կազմակերպված: Ըստ նրա՝ «Դաստիարակության միակ նպատակը պիտի լինի զարգացնել մարդու այդ երեք կողմն ի միասին, որպեսզի նա լինի ուժեղ, խելոք և առաքինի» [2, էջ 15]:

Ամենայն Հայոց բանաստեղծ Հ.Թումանյանը երեխաների համար ստեղծեց հայրենագիտական խաղեր: Հ. Թումանյանը գտնում էր, որ երեխաների համար խաղը անհրաժեշտություն է, մանկության ուղեկից: Հ. Թումանյանը անհրաժեշտ է համարում սնել երեխայի միտքը, հաղորդել նրան շրջապատող աշխարհի առարկաների, երևույթների մասին բազմապիսի գիտելիքներ: Նա գտնում է, որ մանկական խաղերը պետք է ուրախացնեն, զվարճացնեն, հաճելի լինեն երեխային և անպայման հարստացնեն նրա միտքը, «բան սովորեցնեն»: Հ. Թումանյանի ստեղծել է ավելի քան 10 խաղ: Դրանք են՝ Առաջին խաղ», «Աստղերի խաղ», «Գույների խաղ», «Թանկագին խաղեր», «Հանելուկներ», «Հայկական առածներ», «Տառերի խաղ», «Սրամիտ հովիվը», «Հայոց գետերը», «Դուռը»: Այդ խաղերը կրում էին ինչպես շարժողական, այնպես էլ դիդակտիկ՝ ուսուցողական բնույթ, որոնք Ամենայն Հայոց բանաստեղծը 1915 թ. այդ ծանր օրերին կազմում և հրատարակում է թե՛ երեխաների, թե՛ պատանիների և թե՛ մեծերի համար: Ինչպես նշում է նա իր նամակներից մեկում. «Էս խառը ժամանակը ես էլ, ի միջի այլոց, զբաղված եմ և հայրենագիտական, և ուրիշ տեսակի խաղալիքներով-ասում եմ գուցե դրանով էլ մեր մանուկներին մի բանով օգնած լինենք-հայանալու և մարդանալու»: [3, էջ 401]: Նա մշտապես ցանկանում էր, որ երեխաների համար լույս տեսած գրքերը, խաղերը լինեն վառ գույներով, սակայն ժամանակները ծանր էին: Ամենայն հայոց բանաստեղծի ստեղծած խաղերը մինչ օրս շատ արդիական են: 2008 թ. Վերահրատարակվել է Մեծն բանաստեղծի 5 խաղ «Հայոց գետերը», «Հայկական առածանին», «Թանկագին խաղեր», «Հայկական հանելուկներ», «Տառերի խաղ»: Այս խաղերը խաղալով երեխաները հեշտությամբ գիտելիք են ձեռք բերում, ծանոթանում հայոց գետերին, առածներին, հայեցի դաստիարակվում: Ի դեպ, տեղին է հիշել նաև մեծ երգիծաբան ու մանկավարժ Հ.Պարոնյանի «Թատրոն բարեկամ մանկանց» հանդեսը 1876, որի բնագրերին կից դրված էին թեմատիկ նկարներ, որոնցից յուրաքանչյուրը իր եզակիությամբ և բարձր արվեստով կարող է զարդարել ցանկացած ցուցահանդես: Դրանք այնքան խոսուն են, որ երեխաներին հնարավորությունն էին տալիս ստեղծագործելու, նոր պատմություն հորինելու, բեմականացնելու: «Թատրոն բարեկամ մանկանց» մանկական առաջին հանդեսը, լույս է տեսել Պոլսում 1876-1878 թթ. Հ.Պարոնյանի խմբագրությամբ [4, էջ 708]: Պատահական չէ, որ Հ.Պարոնյանի մանկական հանդեսի նկարագրողումները կատարել է ժամանակի հանճարեղ ճարտարապետ նկարիչներից մեկը՝ Ն.Պայանը:

Իսաղը բացահայտում է երեխայի անհատական ընդունակությունները, կարողությունները, նպաստում է երեխայի անձի զարգացմանը: Ինչպես գիտենք, կրտսեր դպրոցական տարիքը ունի բացառիկ նշանակություն երեխաների ֆիզիկական, հոգեկան զարգացման համար և այդ տարիքում խաղի կարևոր նշանակությունն այն է, որ երեխան կանգնում է ուրիշ մարդու դիրքերի վրա՝ կարծեք թե նայելով աշխարհին մեծահասակի տեսանկյունից, որի դերը նա կատարում է: Այստեղ երեխան հուզական ճանապարհով կանխագուշակում է ապագա, լուրջ, հասարակական արժեք և գնահատում ունեցող գործունեության ուրախությունը: Իսաղը կարող է ծառայել կրտսեր դպրոցականի անձի զարգացմանը միայն այն դեպքում, երբ նա ներգրավվում է կազմակերպվող և կառավարվող մանկավարժական գործընթացի մեջ: Տարրական դպրոցում դասվարը ընտրում է այն

բովանդակությունը, որը պետք է յուրացվի երեխայի կողմից խաղում, նախագծում է խաղի ընթացքը՝ չխախտելով միևնույն ժամանակ նրա յուրահատկությունն ու ինքնագործ բնույթը: Այդ յուրահատկություններից են բովանդակության կրթադաստիարակչական արժեքը, արտացոլվող պատկերացումների ճշմարիտ լինելը, խաղային գործողությունների տրամաբանությունը, կազմակերպվածությունն ու ստեղծագործական բնույթը, կրտսեր դպրոցականի ակտիվությունը, խաղի ընթացքում կանոններով ղեկավարվելը, առանձին երեխաների և բոլոր խաղացողների հետաքրքրությունները հաշվի առնելը, բարեկամական հարաբերությունների և ուրախ տրամադրության ստեղծումը: Իսաղը ներգործում է երեխաների գիտակցության, զգացմունքների, վարքի, կամքի, իմացական գործընթացների՝ ընկալման, ըմբռնման, հիշողության, ուշադրության, երևակայության, խոսքի, մտքի, ինչպես նաև ստեղծագործական կարողությունների զարգացման վրա: Առանձնակի մեծ է խաղի դերը երեխայի մտավոր զարգացման գործում: Հաճախ իր բառերով վերարտադրելով հեքիաթների, պատմվածքների առանձին հատվածները, միջադեպերը, երեխան սկսում է մտածել տեսածի, լսածի մասին և շատ երևույթների իմաստը, նշանակությունը ավելի պարզ է դառնում նրան: Իսաղի ընթացքում երեխան ձգտում է շտկել, խորացնել իր գիտելիքները:

Այդպիսով, ամրապնդվում են ոչ միայն կրտսեր դպրոցականների գիտելիքներն ու պատկերացումները, այլև լինելով իմացական գործունեության յուրահատուկ ձև, օժանդակում նոր գիտելիքների յուրացմանը:

Իսաղի ընթացքում երեխան յուրացնում է հասարակական վարքի նորմերը, սիրո զգացմունք է առաջանում հայրենիքի, ժողովրդի հանդեպ: Իսաղը կրտսեր դպրոցականի անձի զարգացման ձևերից է, այստեղ ձևավորվում է ոչ միայն ազգային գիտակցությունը, այլև հասարակական վարքը, նրա վերաբերմունքը ընկերոջ նկատմամբ, նրա մեջ ամրապնդվում են մի շարք կարևոր հատկություններ, զսպվածություն, ազնվություն, համարձակություն, ձեռներեցություն: Երեխան խաղի ընթացքում իր գործողություններն ու ցանկությունները ենթարկում է ընդհանուր գործողություններին, սահմանված կանոններին, պատասխանատվություն է զգում խմբի առջև հանձնարարված գործի համար: Այստեղ էլ ձևավորվում են ընկերասիրությունը, հարգանքը, համագործակցելու, լսելու, վիճելի հարցերը արդարամտորեն լուծելու կարողությունները: Իսաղի մեջ դրսևորվում է ոչ միայն երեխայի անհատական անհատական առանջնահատկությունները, այլև փոխհարաբերությունները և արժեքային վերաբերմունքը շրջապատի, մեծերի և իրենց ընկերների հանդեպ:

Շատ խաղեր պահանջում են ակտիվ շարժումներ՝ դրանով նպաստելով երեխայի ֆիզիկական զարգացմանը: Հետաքրքիր խաղերը ստեղծում են առույգ, ուրախ տրամադրություն, երեխաների կյանքը դարձնում բովանդակալից:

Այսպիսով, կրտսեր դպրոցականի համար խաղը նրա բազմակողմանի զարգացման միջոցն է, որտեղ ձևավորվում են երեխաների անձնավորության բոլոր կողմերը, ազգային գիտակցությունը. նրանց հոգեկանում տեղի են ունենում զգալի փոփոխություններ, երեխայի անձի զարգացումը գնում է դեպի ավելի բարձր մակարդակի: Սրանով է բացատրվում խաղի զարգացնող անսահման հնարավորությունները:

Պետք է նշել նաև, որ խաղը սերտորեն միահյուսված է աշխատանքի և ուսուցման հետ: Այսպես, օրինակ՝ տեխնոլոգիայի պարապմունքների ժամանակ երեխաները պատրաստում են տիկնիկներ, որոնք մեծ սիրով օգտագործում են իրենց բեմականացումներում:

Ինչպես նշում են մասնագետները, խաղերը իրենց բովանդակությամբ լինում են տարբեր՝ որոշ խաղեր երեխային կտրում են իրականությունից, որոշ խաղեր օգնում են ճանաչել իրականությունը և հարմարվել դրան: Խաղը հնարավորություն է տալիս երեխային ծանոթանալու տարբեր երևույթների հետ, ակտիվորեն վերարտադրել կամ ձևափոխել իր ուզածի նման, հարստացնել իր տպավորությունները, երևակայությունը, դրսևորել ստեղծագործական ներուժը, ստանձնել տարբեր սոցիալական դերեր:

Ինչպես նշեցինք խաղը երեխայի կյանքում կարևոր նշանակություն ունի, այն ակտիվ գործունեության տեսակ է, որը երբեմն շրջապատող աշխարհի, մեծերի գործողությունների և փոխհարաբերությունների ընդօրինակումն է: Մանկավարժության մեջ խաղերը բաժանվում են հետևյալ տեսակների՝ դիդակտիկ, ճանաչողական, զարգացնող, դերային, սյուժետա-դերային, թատերականացված, կառուցողական, շարժողական, ազգային և այլն: Օրինակ սյուժետային խաղերի համար հաճախ փոքրածավալ թեմաներ են ընտրվում գեղարվեստական գրքերից, ժողովրդական հեքիաթներից, սիրված մուլտֆիլմերից: Խաղն սկսվում է դերերի բաշխումով, երեխաները իրենք են ընտրում իրենց նախընտրած կերպարը: Խաղը նպաստում է երեխաների գիտելիքների, մտածողության և երևակայության, ստեղծագործականության զարգացմանը:

Թատերականացված խաղերում երեխաները սովորաբար փորձում են իրենք ընտրեն իրենց դերերը: Բեմականացված խաղերում կրտսեր դպրոցականները թատերականացված ձևով վերարտադրում են գրական ստեղծագործությունների բովանդակությունը՝ ստեղծելով իրենց համար հարագատ կերպարներ: Երեխաների մոտ մեծ հետաքրքրություն է առաջացնում նաև տիկնիկային ներկայացումները, հատկապես իրենց պատրաստած տիկնիկներով: Այս տեսակի խաղերը հիմնականում խմբային են, այսինքն՝ երեխան փոխհարաբերությունների մեջ է մտնում ընկերների հետ: Խաղ-բեմականացումները նույնպես լայնորեն օգտագործվում են որպես երեխաների սոցիալականացման, ազգային գիտակցությունը ձևավորման միջոց: Արտահայտչական միջոցները, որոնցից օգտվում է երեխան՝ ձայնի ինտոնացիան, դիմախաղերը, շարժումները, կեցվածքը, քայվածքը, նպաստում են կոնկրետ կերպարի վերստեղծմանը:

Այս խաղ-բեմականացումների հիմքում մեծ մասամբ ընկած են հեքիաթները, որոնց հերոսները շարժուն են, դինամիկ, սիրելի են երեխաներին: Ներկայացման մեջ երեխան անհանգստանում, ուրախանում, փոփոխում է ստեղծագործությունը իր նախընտրած տարբերակով, տխրում է, գեղարվեստական գրականության հրաշալի աշխարհն է բացվում նրանց առաջ:

Կարելի է ասել, որ վեց տարեկան հասակում, երբ նախադպրոցականները մանկապարտեզից մտնում են դպրոց, նրանք ունենում են կարողությունների զգալի պաշար, որը ձեռք են բերել այդ խաղերի ընթացքում: Նրանք արդեն ունեն հմտություններ և փորձ, որոնք անհրաժեշտ են կոլեկտիվ խաղեր անցկացնելու համար:

Երեխաների կրթադաստիարակական միջոցներից են դիդակտիկ խաղերը, որոնց նպատակն է նոր գիտելիքներ հաղորդել առարկաների, նրանց դասակարգման, նշանակության, հատկությունների, աշխատանքի տեսակների, բնության երևույթների և այլնի մասին: Հաճախ դիդակտիկ խաղերը կրում են ճանաչողական, մարզական-խաղ վարժությունների և խաղ-մրցույթների բնույթ: Խաղի ընթացքում զարգանում է երեխայի բանականությունն ու հուզական ներաշխարհը, արժեքային կողմնորոշումները, նա կարողանում է ճանաչել և որոշել իր տեղը, ձեռք է բերում համատեղ աշխատանքի փորձ, տարբեր նյութերով ու գործիքներով աշխատելու հմտություն, ինքնատիրապետում:

Մեծ է դիդակտիկ խաղերի նշանակությունը կրտսեր դպրոցականի անձի զարգացման գործում, լինելով ուսուցանող՝ խաղերը, նպաստում են երեխաների ստեղծագործական կարողությունների (երգելու, նկարելու, ծեփելու), տրամաբանության, խոսքի, շարժումների զարգացմանը, ինչպես նաև երեխաների ինքնուրույնության, մտածողության տարբեր տեսակների, ստեղծագործական կարողությունների, հիշողության, երևակայության, ուշադրության, հետաքրքրությունների զարգացմանը: Անգնահատելի է դիդակտիկ խաղերի դերը կրտսեր դպրոցականի բարոյական դաստիարակության գործում. Դրանք զարգացնում են բարոյական այնպիսի որակներ, ինչպիսիք են՝ հայրենասիրությունը, ընկերասիրությունը, կարգապահությունը, փոխօգնությունը, ինքնահսկումը, արդարամտությունը, պահանջկոտությունը և այլն:

Տարբեր տարիքի երեխաների համար ստեղծված են հատուկ դիդակտիկ խաղեր՝ գույգ նկարներով քարտեր, լոտոներ, դոմինո (թվանշաններով), զանազան խաղալիքներ, սեղանի և խոսքային խաղեր, համակարգչային խաղեր:

Մեծ է կառուցողական խաղերի դերը երեխաների մտավոր զարգացման գործում: Կառուցելու ընթացքում երեխաները դիտում և սովորում են համեմատել, տարբերել, հիշել և օգտվել կառուցելու եղանակներից, հետևել գործողությունների հերթականությանը, յուրացնում են մի շարք բառեր՝ աջ-ձախ, բարձր-ցածր, վերև-ներքև և այլն: Երեխաները ձգտում են կառուցել իրենց մտացած կառույցը, զարդարել, գեղեցկացնել շինությունը, դարձնել այն հարմար, օգտակար: Այս խաղերում բազմաթիվ շարժումներ են կատարում, զարգանում է նրանց ձեռքի մանր մկանները, աչքաչափը, շարժումների կոորդինացիան: Այսպիսով, կառուցողական խաղերը դառնում են երեխայի ստեղծագործական կարողությունների զարգացման, կարևոր միջոցներից մեկը:

Հատկապես կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխաները սիրում են ժողովրդական բանահյուսությունից վերցված, շուտասելուկները, հանելուկները, վանկախաղերը և այլն:

Չվարճալի խաղերի հիմքը կազմում են կատակը, հումորը, անսպասելի, ծիծաղելի բառերը: Այս խաղերի հիմնական նպատակը երեխաների ուրախացնելն ու զվարճացնելն է: Այս խաղերի բնորոշ առանձնահատկությունն այն է, որ երեխաները իրենք են հնարում, խաղը և խաղային գործունեությունը կրում է ընդգծված, ինքնագործ, ստեղծագործական բնույթ: Խաղը, ինչպես գիտենք, կյանքի արտացոլումն է: Այստեղ իշխում է «ես կլինեմ» կարծեք թե պայմանական միջավայրը, որը ստեղծվում է երեխաների երևակայությամբ:

Կան նաև կանոններով շարժողական խաղեր, որոնք նպաստում են երեխաների մտքի ճկունությանը, ճարպկությանը, համարձակությանը:

Խաղի մեջ ընդօրինակելով մեծերի գործունեությունը, կիսելով նրանց հետ իր համար հասկանալի ուրախություններն ու տխրությունները, երեխան շրջապատող կյանքի մասնակիցն է դառնում:

Ղ. Աղայանը, ինչպես նաև Խ.Աբովյանը, Հ.Թումանյանը խաղն ու երգը համարում էին երեխայի հիմնական պահանջը: Խաղի միջոցով հայեցի դաստիարակելու, մտածելու, ծանոթացնելու հայրենի բնությանը:

Մանկական խաղը իր ծագումով և բովանդակությամբ ազգային ժողովրդական բնույթ ունի և փոխացվում է սերնդեսերունդ: Դրանում ձևավորվում է երեխայի ազգային գիտակցությունը, դրսևորվում է աշխարհը ճանաչելու, նրա վրա ներգործելու երեխայի պահանջը, զարգանում են նրա կամային, ֆիզիկական որակները:

Մարդը, որ տարիքում էլ լինի, սիրում է խաղալ մշտապես զգում խելացի, ուրախ, գրավիչ խաղի պահանջը: Ուսումնասիրության, փորձի, սխալվելու միջոցով երեխան իր համար բացահայտում է աշխարհը, միջավայրը:

Գրականություն

1. Աբովյան Խ. Պարապ վախտի խաղալիք, Հայպետհրատ 1955, 171 էջ
2. Աղայան Ղ. Երկերի ժողովածու հատոր չորրորդ, Հայպետհրատ, Երևան 1969, էջ 684
3. Թումանյան Հ. Երկերի ժողովածու, Հրատ. Հայաստան, Երևան 1969, հատոր 4, էջ 490
4. Պարոնյան Հ. Երկերի ժողովածու տասը հատորով, հատոր տասներորդ, հայկական ՍՍՀ ԳԱ Հրատարակչություն Երևան 1979, էջ 710
5. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка// Вопросы психологии № 6. -1966.
6. Эльконин Д.Б. Психология игры. -2-е изд.-М.: Гуманит.изд. центр ВЛАДОС, 1999. -360с.

Амалия Саакян - ИГРА КАК ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ. Существуют различные теории о значении игры. Игра дает ребенку возможность творить, фантазировать, учиться, сотрудничать, и конечно же развиваться. В начальной школе можно решить многие воспитательные вопросы через игру. Игра раскрывает индивидуальные умения и способности ребенка, способствует развитию личности.

Amalya Sahakyan - EFFECTIVE MEANS OF DEVELOPING THE CREATIVE SKILLS OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN. There are various theories about the nature and meaning of the game. The game gives the child an opportunity to create, imagine, learn, cooperate and, of course, to develop. In elementary school, it is possible to solve many educational and nurture problems through the game. The game reveals the child's individual skills and abilities, contributes to the development of the child's personality.

Keywords: play, creativity, learning, activity, upbringing, development, imagination.